

6. Trh práce

Trh práce v ČR se znatelně zlepšil...

Ekonomické oživení ovlivnilo velmi pozitivně situaci na trhu práce. Vzrostla zaměstnanost při pokračujícím poklesu míry nezaměstnanosti. Pracovní trh v ČR posilují i pracovníci ze zahraničí - za první tři čtvrtletí přibylo do ČR 31,4 tis. osob a lze soudit, že jde ve velké míře o imigraci „pracovní“. Reálná mzda ve firmách i nepodnikatelské sféře po dlouhém období poklesů v každém čtvrtletí 2014 meziročně rostla. Snižuje se však její dynamika, což je zčásti ovlivněno i základnou předchozího roku, zčásti zřejmě i faktem, že posiluje nejvíce zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu, kde mohou být nájímáni ve větší míře i zaměstnanci s nižšími příjmy.

Kromě oživení ekonomiky působil na trh práce příznivě i demografický vliv (nástup slabších populačních ročníků) a také vliv administrativní (Úřad práce opět vyhledává pracovní místa v podnicích).

... ve 3. čtvrtletí 2014 bylo v české ekonomice zaměstnáno nejvíce osob za posledních pět a půl roku

Po faktické meziroční stagnaci celkové zaměstnanosti v ekonomice ČR patrně ve 2. čtvrtletí 2014 – kterou tehdy ovlivnilo snížení počtu zaměstnanců o půl procenta -, se ve 3. čtvrtletí počet zaměstnaných opět zvýšil. V ekonomice pracovalo celkem 5 137,5 tis. osob (+0,5 %), přičemž 4 302,3 tis. z nich se statutem zaměstnance (+0,6 %). Plyne to ze sezónně očištěných dat o celkové zaměstnanosti v pojetí národního účetnictví.

Šlo o nejvíce zaměstnaných za posledních pět a půl roku. Více lidí ekonomika vstřebala naposledy v 1. čtvrtletí 2009, v němž vlivem tradičního „opozdování“ vývoje na trhu práce za vývojem ekonomiky ještě dozníval pracovní boom dlouhé a silné konjunktury.

V ekonomice ubývá podnikajících osob při růstu počtu zaměstnanců; proti tomuto trendu jde jen stavebnictví

Nástup ekonomického oživení v roce 2014 se projevil specifickou formou – ověřenou už předchozími empirickými analýzami –, a to že narůstající počty zaměstnanců jsou spojeny s úbytkem počtu těch, kteří na zaměstnanecké smlouvy nepracují (sebezaměstnaní). Těch bylo ve 3. čtvrtletí proti 2. čtvrtletí méně o téměř 17 tisíc (16,7 tis. osob) a úbytek zrychlil (-6,1 tis. ve 2. čtvrtletí proti 1. čtvrtletí). Nejvíce sebezaměstnaných ubylo mezikvartálně v průmyslu (-12,5 tis. osob), což koresponduje s výrazným přírůstkem počtu zaměstnanců v průmyslu (+12,2 tis.), takže „přelévání“ této pracovní síly z jedné formy pracovních vztahů do druhé je evidentní.

Naopak oživení stavebnictví se v letních měsících projevilo výrazným přírůstkem sebezaměstnaných osob (meziročně +10,1 tis., přičemž tento přírůstek nelze vysvětlit sezónností, protože data už sezónně očištěná jsou). Projevuje se tak zřejmě opět český fenomén „švarcsystému“, jimž stavební firmy reagují na svou sílící aktivitu, nicméně nájímat do zaměstnaneckého poměru ve velkém rozsahu zatím pravděpodobně v této fázi nepočítají.

Na silném mezikvartálním růstu počtu zaměstnanců se zpracovatelský průmysl podílel polovinou...

Počty zaměstnanců v české ekonomice vzrostly mezikvartálně o 25,6 tis. osob, meziročně pak o 26 tis. osob. Takto silný mezikvartální růst počtu zaměstnanců byl naposledy zaznamenán v roce 2008, pomineme-li výsledek za 3. čtvrtletí 2012 (tehdy jejich počty narostly o více než 30 tisíc, na čemž se podílel z jedné třetiny úhrn odvětví Obchod, doprava, ubytování a stravování a z jedné čtvrtiny průmysl). V letošním 3. čtvrtletí lze však téměř z poloviny připsat celkový přírůstek počtu zaměstnanců zpracovatelskému průmyslu (+12,3 tis. osob)

... a meziroční růst jeho produkce byl silnější než růst počtu zaměstnanců

Výrazný mezikvartální (+1 %) i meziroční (+0,9 %) přírůstek zaměstnanců zpracovatelského průmyslu koresponduje s dynamikou jeho produkce (+5,3 % meziročně byl velmi dobrý výsledek už z toho důvodu relativně vysoké srovnávací základny - ve stejném období 2013 produkce zpracovatelského průmyslu poprvé po pěti kvartálech vzrostla). Zvýšení produkce je přitom větší než meziroční nárůst počtu zaměstnanců, což ukazuje na příznivý vývoj produktivity práce ve zpracovatelském průmyslu, pokud bychom ji měřili produkcí na zaměstnance. Platí to však i v poměru k hrubé přidané hodnotě.

Meziročně absorbovaly nově zaměstnávané osoby

Z nově zaměstnaných 25,2 tis. osob, o které se zvětšila proti 3. čtvrtletí 2013

hlavně veřejné služby a profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti

celková zaměstnanost v ČR, nacházeli lidé pracovní místa hlavně ve veřejných službách (+11,7 tis. osob), v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech (+11,3 tis.) a ve zpracovatelském průmyslu (+9,8 tis. osob). Naopak zaměstnaných mezitím ubylo v úhrnu odvětví Obchod, doprava, ubytování a stravování (-4,5 tis.), v peněžnictví a pojišťovnictví (-3,8 tis.), v zemědělství (-0,5 tis.) a v tzv. ostatních činnostech (-2,4 tis. osob).

Nabídka pracovních míst sílí, ale 6,5 % celkově zaměstnaných pracuje na částečný úvazek a 10,2 % zaměstnanců mělo práci na dobu určitou

Silnější ekonomický růst se projevuje i v nabídce pracovních míst. Po relativně dlouhém období, kdy jejich počet kolísal mezi 36-39 tisíci, je nyní k dispozici zhruba 60 tisíc volných pracovních míst.

Necelá 6,5 % zaměstnaných osob mělo částečný pracovní úvazek, u žen to však byla více než desetina (10,5 %). Desetinový byl rovněž podíl z celkového počtu zaměstnanců, jejich pracovní úvazek byl smluvně definován na dobu určitou (11,7 % žen a 8,9 % mužů).

Celkové velmi pozitivní vývoj trhu práce s pokračujícím poklesem obecné míry nezaměstnanosti až na 5,9 % populace nad 15 let ve 3. čtvrtletí 2014

Zatímco předtím zažívala ČR „makroekonomický paradox“, kdy s růstem zaměstnanosti míra nezaměstnanosti neklesala – což bylo dáno masívním zvyšováním částečných pracovních úvazků a úvazků na dobu určitou – zhruba od poloviny roku 2013 při růstu počtu zaměstnaných podle údajů z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) již počty nezaměstnaných klesají. V samotném 3. čtvrtletí 2014 se obecná míra nezaměstnanosti snížila na 6 % (z populace 15-64 let), resp. na 5,9 % v populaci nad 15 let, přičemž v září i v říjnu snižování pokračovalo). Práci vyhledávalo 4,8 % mužů a 7,3 % žen nad 15 let (ve 3. čtvrtletí 2013 pak 5,8 %, resp. 8,4 %).

Značné regionální rozdíly v relativních počtech lidí bez práce, především u žen.

Více než desetina žen hledala ve 3. čtvrtletí práci v kraji Karlovarském (12,3 %) a Moravskoslezském (10,3 %), relativně nejméně jich pak bylo v Praze (1,9 %). U mužů jde o tytéž kraje (7,2 %, 6,7 % a 2 %). Mezikvartálně klesla celková obecná míra nezaměstnanosti nejvíce v kraji Ústeckém (-1,2 pb.) a v Praze (-1,1 %), stejná anebo vyšší byla proti 2. čtvrtletí v polovině ze čtrnácti krajů ČR (ve Středočeském kraji +0,8 pb., v Plzeňském +0,5 pb.).

Reálná mzda ve třech čtvrtletích 2014 mezitím stoupala, po dvou letech poklesů či stagnace...

Koupěschopnost lidí za tři čtvrtletí 2014 mohla růst podle meziročního zvýšení reálné mzdy (+2,2 %, v podnikatelské sféře +2,3 %, v nepodnikatelské +1,6 %), které bylo nejvyšší od srovnatelného období roku 2007. Způsobila ho však především slabá dynamika spotřebitelských cen, neboť nominálně stoupla průměrná nominální hrubá měsíční mzda v ČR (na přepočtené počty zaměstnanců) o 2,5 %.

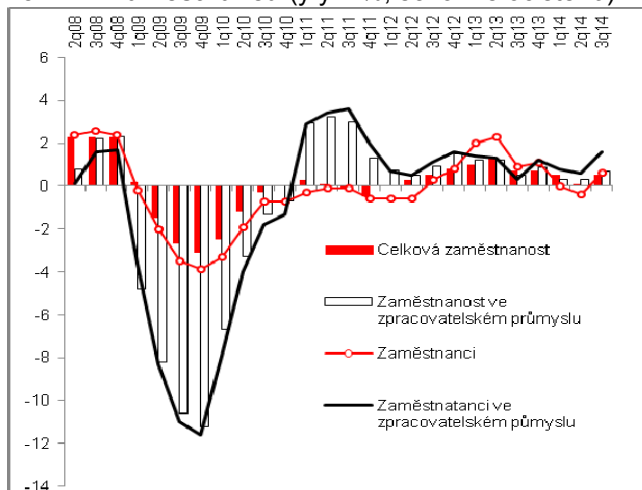
... v nepodnikatelské sféře po třech a půl letech nepříznivého vývoje - při snižující se mzdové dynamice v průběhu roku

V průběhu roku se však tempo mezd snižovalo. Přitom razantněji u firem (reálná mzda z +3,4 % v 1. čtvrtletí na +1,1 % ve 3. čtvrtletí). Zatímco do roku 2010 platilo, že nominální mzdy v podnikatelské sféře byly v průměru nižší než ve sféře nepodnikatelské, v dalších čtvrtletích se proporce střídala.

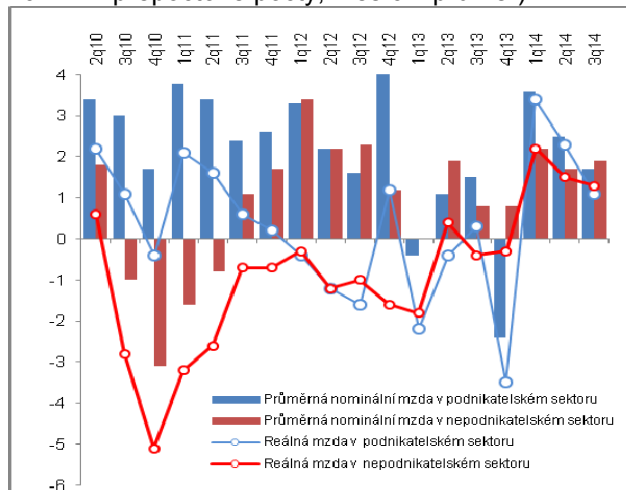
V roce 2014 převyšovala v prvních dvou čtvrtletích průměrná nominální mzda zaměstnanců firem mzdu v nepodnikatelské sféře, ale ve 3. čtvrtletí tomu bylo naopak (v poměru 25 175 korun proti 25 435 korunám). Celkově činila průměrná nominální měsíční hrubá mzda v tomto čtvrtletí 25 219 korun, tj. o 279 korun méně než ve 2. čtvrtletí - což byl však v posledních čtyřech letech obvyklý jev -, v kumulaci za tři čtvrtletí pak dosáhla 25 179 korun. Medián mezd však nerostl tolik jako průměrné mzdy, které byly v 1. čtvrtletí ovlivněny výplatami mimořádných odměn zejména vrcholovým manažerům.

Graf č. 15 **Celková zaměstnanost a počty zaměstnanců (y/y v %, sezónně očištěno)**

Graf č. 16 **Nominální a reálná mzda (y/y v %, na přepočtené počty, měsíční průměr)**

Pramen: ČSÚ